

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни: «Актуальні питання адміністративного права та процесу»

**на тему: «Адміністративно-правове забезпечення дистанційного навчання в
Україні»**

Студентка групи: ПРм-13

Романів Карина Юріївна

Керівник:

д.ю.н., проф. Кравчук М.Ю.

Національна шкала _____

Кількість балів: ____ Оцінка: ECTS ____

Члени комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль - 2025

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретико-правові засади дистанційного навчання.....	6
1.1. Поняття та особливості дистанційного навчання.....	6
1.2. Історичний розвиток та становлення дистанційної освіти в Україні.....	8
1.3. Нормативно-правове регулювання освітньої діяльності в умовах дистанційного навчання.....	10
Розділ 2. Адміністративно-правові механізми забезпечення дистанційного навчання.....	14
2.1. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання у сфері дистанційної освіти.....	14
2.2. Повноваження органів державної влади у забезпеченні дистанційного навчання.....	16
2.3. Роль органів місцевого самоврядування та закладів освіти в організації дистанційного навчання.....	19
Розділ 3. Проблеми та перспективи вдосконалення адміністративно-правового забезпечення дистанційного навчання.....	23
3.1. Основні виклики та проблеми правового регулювання дистанційної освіти.....	23
3.2. Аналіз практики впровадження дистанційного навчання під час воєнного стану та пандемії COVID-19.....	26
3.3. Пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правових механізмів у сфері дистанційної освіти.....	29
Висновки.....	34
Список використаної літератури.....	35

ВСТУП

У сучасних умовах трансформації української системи освіти особливого значення набуває питання правового регулювання нових форм навчання, зокрема дистанційної. Пандемія COVID-19, повномасштабна війна та пов'язані з ними виклики продемонстрували необхідність забезпечення гнучких, надійних і правових механізмів організації освітнього процесу в умовах обмеженого фізичного доступу до навчальних закладів. Дистанційне навчання в цьому контексті стало не лише вимушеним заходом, а й стійкою альтернативною формою здобуття освіти.

Проте розвиток цієї форми навчання відбувається в умовах нормативної нестабільності, відсутності чітких процедур, недостатнього контролю за якістю освіти та розмитої відповідальності між суб'єктами освітнього процесу. Саме тому виникає потреба у вдосконаленні адміністративно-правового забезпечення дистанційного навчання, що є важливим елементом забезпечення права на освіту в умовах нестабільного соціального середовища.

Метою дослідження є з'ясування адміністративно-правових механізмів регулювання дистанційного навчання в Україні, аналіз проблем у цій сфері та розробка пропозицій щодо їх вирішення.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження:

- розкрити сутність дистанційного навчання як форми освітнього процесу;
- охарактеризувати чинну нормативно-правову базу у сфері дистанційної освіти;
- визначити основні суб'єкти адміністративно-правового забезпечення дистанційного навчання;
- виявити проблеми правового регулювання та організаційного забезпечення;

- узагальнити досвід впровадження дистанційної освіти у кризових умовах;
- запропонувати напрямки вдосконалення адміністративно-правового механізму регулювання цієї форми навчання.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації державної політики у сфері дистанційного навчання.

Предметом дослідження виступають адміністративно-правові норми, механізми та інститути, які регулюють організацію, функціонування та контроль дистанційної освіти в Україні.

У процесі підготовки курсової роботи використовувалися такі методи дослідження: аналіз і синтез — для вивчення законодавчих актів та узагальнення наукових позицій; системний підхід — для аналізу адміністративно-правового механізму як єдиного цілого; порівняльно-правовий — для зіставлення досвіду України з іншими країнами; історико-правовий — для вивчення етапів розвитку дистанційної освіти.

Наукова новизна полягає в комплексному підході до аналізу адміністративно-правового забезпечення дистанційного навчання в умовах кризових викликів, зокрема війни та пандемії. У роботі сформульовано авторське бачення щодо шляхів підвищення ефективності правового регулювання в цій сфері.

Практичне значення курсової роботи полягає у можливості використання її висновків і рекомендацій для вдосконалення законодавчої бази, оптимізації управлінської діяльності у сфері освіти, а також підвищення якості організації дистанційного навчання в умовах обмеженого доступу до традиційної освіти.

Таким чином, тема курсової роботи є актуальною, важливою як у теоретичному, так і в прикладному аспекті, а її результати можуть мати практичну користь для подальшого розвитку освітнього законодавства в Україні.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

1.1. Поняття та особливості дистанційного навчання

У сучасному світі дистанційне навчання стало невід’ємною частиною освітнього процесу, особливо в умовах глобальних викликів, таких як пандемія, техногенні катастрофи чи збройні конфлікти. Ця форма навчання поступово перетворюється з додаткової або експериментальної на одну з основних, що забезпечує рівний доступ до освіти незалежно від географічного положення, фізичних можливостей чи соціального статусу здобувача освіти.

Поняття «дистанційне навчання» трактується як організація освітнього процесу із використанням інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують взаємодію між учасниками освітнього процесу на відстані. Згідно з Законом України «Про освіту», дистанційна форма здобуття освіти — це індивідуалізований процес набуття знань, умінь і навичок, який відбувається переважно за допомогою електронного навчального середовища.[3]

Основною метою дистанційного навчання є надання освітніх послуг у зручному для здобувача форматі, без обмежень щодо місця перебування. Такий підхід дозволяє реалізувати принцип доступності освіти, закріплений у Конституції України та міжнародних актах з прав людини.

Дистанційне навчання має низку **характерних особливостей**, які відрізняють його від традиційних форм:

1. **Віддаленість між учасниками** — фізична відсутність учня та вчителя в одному місці. Усі взаємодії відбуваються через електронні засоби комунікації.
2. **Гнучкість у навчанні** — здобувач може самостійно планувати графік навчання, обирати темп та черговість засвоєння матеріалу.

3. **Технологічна основа** — процес повністю базується на використанні цифрових платформ, інтернету, відеозв'язку, електронних підручників, інтерактивних завдань тощо.

4. **Модульність** — навчальний матеріал структурований у вигляді логічно завершених блоків, що дає змогу зручно орієнтуватися в змісті та адаптувати навчальний курс під індивідуальні потреби.

5. **Контроль знань у віддаленому режимі** — тести, відеозаліки, автоматизована перевірка знань дозволяють здійснювати оцінювання без фізичного контакту з викладачем.

6. **Високий рівень самоорганізації** — для успішного навчання здобувач повинен володіти самодисципліною, відповідальністю, навичками тайм-менеджменту.

Попри значні переваги, дистанційне навчання має і **певні обмеження**. Серед них — технічні труднощі (відсутність доступу до інтернету, нестача обладнання), недостатній цифровий досвід у педагогів, зниження мотивації студентів, складність формування практичних навичок у деяких спеціальностях. Водночас ці недоліки можна поступово долати шляхом розвитку інфраструктури, підвищення цифрової грамотності учасників та вдосконалення законодавчої бази.[1]

Важливим елементом є **двостороння комунікація** — між педагогом і здобувачем освіти. Сучасні платформи, як-от Google Classroom, Moodle, Zoom, Microsoft Teams, дозволяють проводити лекції, семінари, консультації, контролювати присутність, перевіряти знання, створювати зворотний зв'язок. Таке технологічне середовище створює новий формат освітнього простору, де важливу роль відіграють інтерактивність і мультимедійність.[6]

Крім того, дистанційне навчання забезпечує **інклюзивність** — особи з інвалідністю, батьки, які доглядають за дітьми, студенти, які працюють, мають змогу навчатися без шкоди іншим аспектам життя.

Науковці й освітяни трактують дистанційне навчання не лише як форму навчання, а як **окрему педагогічну систему**, що базується на інтеграції технічних, організаційних та методичних засобів для досягнення освітніх цілей.

Таким чином, дистанційне навчання — це складна, але гнучка і прогресивна форма освітньої діяльності, яка має великі перспективи в майбутньому. Її ефективність безпосередньо залежить від якості правового регулювання, рівня технічного забезпечення, педагогічної підготовки та цифрових навичок усіх учасників процесу.[7]

1.2. Історичний розвиток та становлення дистанційної освіти в Україні

Ідея дистанційного навчання не є новою для України, хоча її сучасне розуміння значно відрізняється від перших форм такої освіти. Формування системи дистанційного навчання в нашій державі має свою еволюцію, яка проходила в кілька етапів, що пов'язані з розвитком технологій, реформуванням освіти та зовнішніми викликами.

Перші прояви дистанційної освіти в Україні почали формуватися ще у ХХ столітті, коли застосовувалися елементи заочного навчання. У радянський період активно розвивалась **заочна форма освіти**, яка за своєю суттю була попередником сучасного дистанційного навчання. Студенти навчалися вдома, отримували завдання поштою, надсилали їх на перевірку викладачам, а двічі на рік приїжджали до навчального закладу для складання заліків і іспитів. Ця модель, хоч і примітивна з точки зору сучасних технологій, заклала основи для подальшого розвитку дистанційної освіти.

Починаючи з 1990-х років, після здобуття Україною незалежності, з'являються перші спроби адаптувати освітній процес до новітніх інформаційних технологій. У цей період відбувається комп'ютеризація навчальних закладів, впроваджуються перші навчальні курси у цифровому форматі, з'являються

електронні бібліотеки. Водночас не існувало чіткої нормативно-правової бази, яка б визначала дистанційне навчання як окрему форму освітнього процесу.

Суттєвий прорив у розвитку дистанційної освіти в Україні стався у 2000-х роках, коли зросла доступність інтернету, а також з'явилися перші навчальні онлайн-платформи. У 2004 році Міністерством освіти і науки України було затверджено **Положення про дистанційне навчання**, що вперше офіційно закріпило цей термін у правовому полі. Документ визначав дистанційне навчання як одну з форм організації навчального процесу, яка забезпечується за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. [3]

Проте на практиці розвиток дистанційної освіти до 2010-х років залишався фрагментарним. Основна причина — відсутність інфраструктури, низький рівень цифрової грамотності викладачів, слабе фінансування інновацій в освітній сфері. Відповідно, дистанційне навчання існувало переважно у вигляді окремих проєктів у вищих навчальних закладах, зокрема технічного або гуманітарного профілю.

Значний імпульс формуванню дистанційного навчання надала **Реформа нової української школи (НУШ)**, започаткована у 2017 році. Вона передбачала активне впровадження цифрових технологій, розвиток цифрових компетентностей учнів та вчителів, створення електронного освітнього середовища. Також було створено онлайн-платформи для підвищення кваліфікації педагогів, зокрема EdEra, Prometheus, «Всеукраїнська школа онлайн».

Проте справжнім каталізатором для масового переходу на дистанційну форму стало **поширення COVID-19 у 2020 році**. Закриття навчальних закладів на карантин змусило освітню систему терміново адаптуватися до нових умов. Було розроблено нормативні документи, які регулювали організацію дистанційного навчання у школах, коледжах, університетах. Навчальні заклади почали масово використовувати Zoom, Google Meet, Microsoft Teams, Moodle. Незважаючи на

труднощі, саме в цей період відбулося системне впровадження дистанційної освіти в масштабах усієї країни.

Історія розвитку дистанційної освіти в Україні отримала новий етап із початком **повномасштабної війни у 2022 році**. Через постійні обстріли, руйнування інфраструктури та евакуацію населення до інших регіонів чи країн, традиційне навчання в багатьох закладах стало неможливим. У відповідь на ці виклики МОН оперативно ухвалювало рішення щодо організації навчального процесу в онлайн-режимі, запускало цифрові ресурси, підтримувало проєкти для навчання дітей з тимчасово окупованих територій.

Також відбулося подальше оновлення нормативної бази, зокрема зміни до **Закону України «Про повну загальну середню освіту»**, а також розширення повноважень шкіл та вишів у питанні організації дистанційного навчання.[2] Університети почали впроваджувати змішані форми навчання, коли теоретичні заняття проводилися онлайн, а практичні — у безпечних умовах очно.

Таким чином, дистанційна освіта в Україні пройшла шлях від паперових завдань у заочній формі до сучасних цифрових платформ, які забезпечують повноцінний освітній процес. Її становлення тісно пов'язане з розвитком технологій, політичними та соціальними викликами. Сьогодні дистанційне навчання — це не лише вимушений крок у кризових умовах, а й стратегічний напрям розвитку освіти в Україні.

1.3. Нормативно-правове регулювання освітньої діяльності в умовах дистанційного навчання

Ефективне функціонування системи дистанційної освіти неможливе без належного нормативно-правового регулювання. Оскільки дистанційне навчання має свою специфіку, воно потребує особливого підходу в організації, управлінні та забезпеченні якості освітнього процесу. В Україні правове підґрунтя для розвитку

цієї форми навчання поступово формується, однак низка аспектів і досі потребує системного удосконалення.

Нормативна база дистанційної освіти в Україні формується на основі **Конституції України**, яка гарантує кожному право на освіту (ст. 53), та **Закону України «Про освіту»**, який визначає загальні засади освітньої діяльності, включаючи принципи доступності, рівності прав і свобод у сфері освіти.[1]

Важливим нормативним актом є також **Закон України «Про повну загальну середню освіту»**, в якому закріплено право здобувачів освіти обирати форму здобуття освіти, серед яких зазначено й **дистанційну форму**. [2] Згідно зі ст. 9 цього закону, дистанційне навчання може застосовуватись як окрема форма, так і в межах змішаного навчання. Цим самим створюється гнучкий механізм організації освітнього процесу, адаптований до різних умов.

Суттєвим етапом у правовому закріпленні дистанційного навчання стало **Положення про дистанційне навчання**, затверджене наказом МОН України № 466 від 25 квітня 2013 року. [3] Цей документ деталізував основні засади організації навчання з використанням дистанційних технологій, визначив понятійний апарат, вимоги до організації навчального середовища, права та обов'язки учасників дистанційного процесу.

Особливо важливу роль відіграють **постанови Кабінету Міністрів України**, які регламентують питання функціонування закладів освіти в умовах надзвичайних ситуацій. Наприклад, у період пандемії COVID-19 було прийнято низку нормативних актів, що дозволили закладам швидко переходити на дистанційну форму навчання, забезпечивши при цьому неперервність освітнього процесу. Надалі подібні норми були адаптовані до умов воєнного стану.

Зокрема, **лист МОН № 1/9-154 від 13.03.2020 року** став початковим нормативним орієнтиром для організації дистанційної освіти у період карантинних

обмежень.[4] У подальшому міністерство видавало рекомендації, інструктивні матеріали, розробляло цифрові освітні платформи (зокрема «Всеукраїнська школа онлайн») та забезпечувало нормативну підтримку діяльності вчителів та учнів.

У контексті вищої освіти дистанційна форма реалізується згідно з **Законом України «Про вищу освіту»**, де також передбачено можливість використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. Заклади вищої освіти мають право самостійно визначати організаційні моделі дистанційного навчання, відповідно до власних освітніх програм, але при цьому зобов'язані дотримуватися загальнодержавних стандартів.

Важливою складовою правового забезпечення є також **інструктивно-методичні матеріали** від МОН та Державної служби якості освіти, які встановлюють вимоги до електронного навчального середовища, правил комунікації між учасниками процесу, оцінювання результатів навчання в дистанційному форматі.

На рівні місцевого самоврядування, органи управління освітою зобов'язані сприяти технічному забезпеченню шкіл, підключенню до інтернету, підвищенню кваліфікації педагогічних працівників. У 2022–2023 роках ухвалено низку рішень, спрямованих на створення «цифрової інфраструктури» для безперебійного дистанційного навчання навіть у кризових умовах.

Попри позитивні зміни, **залишається низка правових викликів** у сфері дистанційної освіти. Зокрема:

- відсутність єдиних державних стандартів для оцінювання ефективності дистанційного навчання;
- проблеми з юридичним закріпленням відповідальності за порушення академічної доброчесності в онлайн-середовищі;

- неврегульованість питань, пов'язаних із захистом персональних даних учасників освітнього процесу;
- нестача чітких вимог до змісту і структури електронних навчальних курсів.

З огляду на динамічний розвиток технологій та зміну суспільних умов, нормативно-правове регулювання дистанційної освіти в Україні потребує постійного оновлення та гармонізації із міжнародними стандартами, зокрема рекомендаціями ЮНЕСКО та Європейського простору вищої освіти.

Отже, правова основа для організації дистанційного навчання в Україні вже сформована на базовому рівні, проте подальша її адаптація до нових викликів, цифрових технологій та стандартів якості є необхідною умовою для сталого розвитку освіти в дистанційному форматі.

РОЗДІЛ 2. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

2.1. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання у сфері дистанційної освіти

Дистанційне навчання як форма здобуття освіти потребує ефективного адміністративно-правового регулювання, у процесі якого задіяні різні суб'єкти — від центральних органів виконавчої влади до окремих закладів освіти. Суб'єкти адміністративно-правового регулювання у цій сфері мають чітко визначені функції, повноваження та відповідальність, що забезпечує комплексний підхід до організації та функціонування дистанційної освіти в Україні.

У загальному розумінні до суб'єктів адміністративно-правового регулювання належать органи державної влади, органи місцевого самоврядування, юридичні та фізичні особи, які наділені відповідними повноваженнями у сфері освітньої діяльності. Зокрема, у контексті дистанційного навчання основними такими суб'єктами є:

1. Кабінет Міністрів України (КМУ) — як вищий орган у системі виконавчої влади, відіграє ключову роль у формуванні державної політики в сфері освіти, включно з дистанційною. Саме КМУ затверджує основні положення, концепції та програми розвитку дистанційної освіти, ініціює нормативно-правові акти, що регулюють її впровадження.

2. Міністерство освіти і науки України (МОН) — є головним спеціалізованим органом центральної виконавчої влади, що безпосередньо здійснює управління у сфері освіти. У контексті дистанційного навчання МОН:

- розробляє та затверджує нормативні документи (положення, рекомендації, методики);

- координує діяльність закладів освіти щодо впровадження дистанційної форми навчання;
- забезпечує контроль за якістю освітнього процесу в умовах дистанційного навчання;
- формує вимоги до електронних освітніх ресурсів.

3. **Державна служба якості освіти України (ДСЯО)** — відповідає за моніторинг якості освіти, зокрема у дистанційній формі. Вона здійснює перевірку закладів освіти щодо відповідності наданих послуг державним стандартам, аналізує ефективність застосування дистанційних технологій, надає рекомендації щодо удосконалення освітніх процесів.

4. **Інші центральні органи виконавчої влади**, які мають у своєму підпорядкуванні заклади освіти (наприклад, Міністерство охорони здоров'я, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство оборони тощо), також є суб'єктами адміністративно-правового регулювання у сфері дистанційного навчання. Вони встановлюють галузеві вимоги до освітніх програм, визначають специфіку застосування дистанційних технологій відповідно до потреб відповідного відомства.

5. **Органи місцевого самоврядування** — до їхніх повноважень належить забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти на місцевому рівні. Вони сприяють матеріально-технічному забезпеченню навчального процесу, включаючи придбання комп'ютерного обладнання, забезпечення доступу до інтернету, а також координують роботу місцевих закладів освіти з урахуванням потреб територіальної громади.

6. **Заклади освіти** (школи, ліцеї, коледжі, університети тощо) — безпосередньо впроваджують дистанційне навчання в освітній процес. Вони адаптують навчальні програми, використовують платформи для онлайн-навчання, організовують взаємодію між учасниками освітнього процесу. Керівники закладів освіти відповідають за кадрове, технічне й методичне

забезпечення дистанційної форми навчання, а також за дотримання чинних вимог законодавства.

7. Педагогічні працівники — є активними суб'єктами реалізації дистанційного навчання. Вони застосовують сучасні цифрові інструменти, розробляють навчальні матеріали, забезпечують зворотний зв'язок з учнями. Водночас на них покладається відповідальність за дотримання академічної доброчесності та формування цифрової культури в учасників освітнього процесу.

8. Учасники освітнього процесу (учні, студенти, батьки) — також опосередковано виступають суб'єктами адміністративно-правового регулювання, оскільки їхні права й обов'язки регламентуються нормативними актами. Вони мають право на якісну освіту, участь у формуванні індивідуального навчального плану, доступ до технічних засобів та освітніх ресурсів.

Таким чином, ефективне адміністративно-правове забезпечення дистанційного навчання можливе лише за умов чіткої взаємодії всіх вищезазначених суб'єктів. Кожен із них відіграє свою унікальну роль, що дозволяє реалізовувати освітні завдання в умовах цифровізації та сучасних викликів, зокрема воєнного стану, пандемій або інших форс-мажорних обставин.

Узгодженість дій, належне нормативне регулювання та забезпечення необхідної інфраструктури — це ключові чинники, які дозволяють гарантувати доступність, безперервність і якість освіти в дистанційному форматі.

2.2. Повноваження органів державної влади у забезпеченні дистанційного навчання

Формування та реалізація ефективної державної політики у сфері дистанційного навчання є неможливою без чіткого розмежування і дотримання повноважень органів державної влади. В умовах трансформації освітнього

простору, спричиненої сучасними викликами, держава зобов'язана не лише формувати нормативне підґрунтя, а й забезпечувати його реальне впровадження, контроль за якістю та доступністю дистанційної освіти.

Кабінет Міністрів України здійснює стратегічне управління процесами цифровізації освітньої сфери.[8] До ключових повноважень уряду належить:

- затвердження загальнодержавних програм з розвитку дистанційної освіти;
- прийняття постанов, які регламентують організацію освітнього процесу в особливих умовах (наприклад, під час карантину чи воєнного стану);
- забезпечення фінансування державних ініціатив, пов'язаних з модернізацією освітніх ресурсів та інфраструктури;
- міжвідомча координація у сфері освітніх технологій і цифрових рішень.

Таким чином, КМУ виконує інтегративну функцію: поєднує дії різних міністерств і відомств у напрямку впровадження єдиної державної політики.

Міністерство освіти і науки України як профільний орган має найширше коло повноважень у забезпеченні дистанційного навчання. Зокрема, МОН:

- визначає стандарти дистанційного навчання;
- готує та затверджує методичні рекомендації для закладів освіти;
- встановлює вимоги до електронних освітніх платформ і цифрових ресурсів;
- організовує підвищення кваліфікації педагогічних працівників у сфері цифрової освіти;
- здійснює контроль за виконанням вимог щодо якості дистанційного навчання.

Крім того, МОН реалізує міжнародні проєкти та програми у сфері дистанційної освіти, що сприяє впровадженню кращих практик та інновацій.

Державна служба якості освіти України має повноваження щодо здійснення моніторингу якості освітніх послуг, у тому числі у дистанційному форматі. До її функцій належить:

- проведення інституційного аудиту закладів освіти;
- аналіз результатів навчання учнів і студентів у дистанційному форматі;
- вивчення практик організації онлайн-навчання;
- надання висновків і рекомендацій щодо покращення якості освіти;
- оцінювання відповідності освітніх ресурсів встановленим вимогам.

ДСЯО діє як незалежний контролюючий орган, що гарантує дотримання стандартів освіти незалежно від форми її реалізації.

Міністерство цифрової трансформації України виконує допоміжну, але надзвичайно важливу функцію — забезпечення цифрової інфраструктури, що є основою для дистанційного навчання. [10] Його повноваження охоплюють:

- розвиток електронних сервісів у сфері освіти;
- впровадження єдиного цифрового середовища;
- сприяння розширенню доступу до інтернету у сільській місцевості та в громадах, які мають обмежений доступ до цифрових послуг;
- участь у реалізації проєктів цифрової грамотності та безпеки.

Завдяки діяльності цього міністерства формуються умови, за яких дистанційне навчання стає доступним і ефективним у технічному плані.

Міністерство фінансів України реалізує фінансову політику у сфері освіти, зокрема:

- розробляє й погоджує проєкти державного бюджету з урахуванням потреб освітньої галузі;
- забезпечує фінансування освітніх субвенцій, цільових програм цифровізації шкіл і закладів вищої освіти;

- контролює цільове використання коштів на освітні проекти.

Фінансова підтримка з боку держави є основою для оновлення матеріально-технічної бази, закупівлі обладнання, ліцензійного ПЗ тощо.

Окремі повноваження також мають:

- **Міністерство охорони здоров'я України**, яке затверджує санітарні норми та вимоги до тривалості перебування перед монітором;
- **Міністерство соціальної політики**, яке займається питаннями доступності дистанційної освіти для осіб з інвалідністю та інших вразливих категорій;
- **Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації**, що забезпечує кібербезпеку освітніх платформ.

Таким чином, система державного управління в сфері дистанційної освіти є багаторівневою і включає органи, повноваження яких взаємодоповнюють одне одного. Узгодженість рішень, своєчасне реагування на виклики та прозорість реалізації функцій — ключові передумови ефективного адміністрування в освітній сфері.

2.3. Роль органів місцевого самоврядування та закладів освіти в організації дистанційного навчання

У процесі організації дистанційного навчання важливу роль відіграють як органи місцевого самоврядування, так і самі заклади освіти. Ці дві сторони повинні взаємодіяти для забезпечення ефективного, доступного та якісного навчального процесу для всіх учасників, зокрема учнів та педагогів. Оскільки організація дистанційної освіти передбачає використання цифрових технологій, інтернет-ресурсів та різних онлайн-платформ, роль місцевих органів влади та освітніх установ стає надзвичайно важливою для забезпечення доступу до таких можливостей і координації всіх необхідних заходів.

Органи місцевого самоврядування в організації дистанційного навчання

Органи місцевого самоврядування, відповідно до українського законодавства, мають важливі повноваження у сфері освіти, зокрема у забезпеченні функціонування місцевих освітніх закладів. Вони здійснюють контроль за виконанням державних стандартів освіти, фінансуванням навчальних закладів, а також мають повноваження для організації заходів, спрямованих на забезпечення дистанційного навчання на місцях.[10,19]

Основними функціями органів місцевого самоврядування у забезпеченні дистанційного навчання є:

1. Забезпечення технічної інфраструктури: Органи місцевого самоврядування повинні забезпечити наявність необхідного технічного обладнання (комп'ютерів, інтернет-зв'язку, програмного забезпечення) для закладів освіти на своїй території. Це включає в себе підтримку шкіл та інших навчальних установ у придбанні техніки, оновленні програмного забезпечення та забезпеченні інтернет-з'єднання.

2. Фінансування та розподіл ресурсів: Одним із важливих аспектів є фінансування місцевих освітніх установ. Органи місцевого самоврядування мають відповідати за своєчасне та належне фінансування, включаючи виділення коштів на закупівлю необхідних матеріалів для дистанційного навчання, такі як ліцензовані програмні продукти, електронні підручники та інші навчальні ресурси.

3. Організація навчального процесу: Органи місцевого самоврядування мають роль у розробці та впровадженні локальних програм і заходів для підтримки дистанційної освіти, включаючи підготовку вчителів до використання онлайн-інструментів, розробку графіків навчання та інші організаційні аспекти.

4. Підтримка соціально вразливих верств населення: Органи місцевого самоврядування зобов'язані забезпечити рівний доступ до

дистанційного навчання для всіх учнів, включаючи тих, хто має обмежений доступ до сучасних технологій. Вони можуть організовувати програми з надання технічної допомоги, наприклад, шляхом виділення ноутбуків або модемів для учнів, чи безкоштовного підключення до інтернету.

Роль закладів освіти в організації дистанційного навчання

Заклади освіти (школи, університети, профтехучилища та ін.) займають центральне місце в організації дистанційного навчання, адже вони є безпосередніми організаторами освітнього процесу. Для успішної реалізації дистанційного навчання заклади освіти повинні здійснювати ефективне використання цифрових технологій, планувати та адаптувати навчальні програми до умов онлайн-освіти.[18]

Основні функції закладів освіти в організації дистанційного навчання:

1. Адаптація навчальних програм та планів: Заклади освіти повинні адаптувати свої навчальні плани до нових вимог дистанційного навчання, що включає зміну методів викладання, використання нових форм оцінювання та залучення інтерактивних навчальних матеріалів.

2. Розвиток електронного контенту: Для організації якісного дистанційного навчання заклади освіти повинні розробляти та використовувати електронні навчальні матеріали: відеоуроки, підручники, інтерактивні вправи. Це дозволяє забезпечити не лише доступ до навчального матеріалу, а й активне залучення учнів у процес навчання.

3. Підготовка педагогічних працівників: Одним із ключових аспектів є навчання педагогів ефективному використанню цифрових технологій та платформ для дистанційного навчання. Заклади освіти повинні організовувати курси підвищення кваліфікації, надавати методичну підтримку для викладачів у використанні нових інструментів.

4. Забезпечення комунікації з учнями та їх батьками: У рамках дистанційного навчання заклади освіти повинні налагодити ефективну

комунікацію з учнями та їх батьками, що включає регулярне інформування про прогрес навчання, можливі зміни в розкладі або програмі, а також надання психологічної підтримки у разі потреби.

5. Оцінювання та моніторинг навчальних досягнень: Заклади освіти повинні розробити систему оцінювання, яка відповідає вимогам дистанційного навчання. Вона повинна бути прозорою та доступною, враховуючи можливості онлайн-інструментів.

Спільна робота органів місцевого самоврядування та закладів освіти

Успішна організація дистанційного навчання вимагає тісної взаємодії між органами місцевого самоврядування та закладами освіти. Вони повинні працювати разом над вирішенням проблем, які можуть виникнути в процесі впровадження дистанційного навчання, таких як доступ до технологій, рівень підготовленості педагогічного складу та інші.

Ефективна співпраця між органами місцевого самоврядування та освітніми закладами дозволяє не тільки забезпечити необхідні ресурси для навчання, але й створити комфортні умови для учнів, що сприяє підвищенню якості освіти в умовах дистанційного навчання.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

3.1. Основні виклики та проблеми правового регулювання дистанційної освіти

Дистанційне навчання є важливим компонентом освітньої системи, особливо в умовах сучасних викликів, таких як пандемія COVID-19 і війна в Україні. Однак його ефективне впровадження та організація неможливі без відповідного правового регулювання. Правові механізми дистанційної освіти потребують чіткої системи норм, які б забезпечували не лише доступність і рівність, а й захист прав учасників освітнього процесу. Попри існуючі нормативно-правові акти, на цьому етапі існує низка викликів та проблем, які потребують вирішення для досягнення належного рівня організації дистанційного навчання.

1. Невизначеність правового статусу дистанційної освіти

Однією з основних проблем правового регулювання дистанційного навчання в Україні є недостатньо чітке визначення його правового статусу. Хоча в Україні існують загальні нормативно-правові акти, які визначають принципи та організаційні засади дистанційної освіти, ці документи часто не містять конкретних норм, які б визначали її повноцінну легітимність і правовий статус. Наприклад, хоча Закон України "Про освіту" передбачає можливість здобуття освіти в дистанційній формі, в багатьох випадках відсутні конкретні норми, які б чітко регулювали механізми оцінювання, сертифікації та дипломування студентів дистанційних курсів.[1]

2. Питання рівного доступу до технологій

Незважаючи на прогрес у розвитку цифрових технологій в Україні, доступ до інтернету та технічних засобів залишаються проблемними в ряді регіонів, зокрема у віддалених селах та невеликих містах. Це створює нерівність в умовах навчання для учнів та студентів, оскільки частина з них не має доступу до необхідних ресурсів, таких як комп'ютери, планшети чи стабільний інтернет. Проблема доступності технологій значно ускладнюється для дітей з малозабезпечених сімей або тих, хто проживає в зонах, де інтернет-зв'язок є нестабільним або взагалі відсутній. Правове регулювання цієї проблеми потребує уточнення та забезпечення програм, спрямованих на надання рівних можливостей для здобуття освіти всім учасникам освітнього процесу.

3. Підготовка педагогічних працівників до роботи в умовах дистанційного навчання

Не менш важливим викликом є підготовка педагогів до ефективної роботи в умовах дистанційного навчання. Підготовка вчителів та викладачів не завжди відповідає вимогам сучасного дистанційного освітнього процесу. Багато вчителів мають недостатній рівень цифрової грамотності, що негативно впливає на якість навчання. Хоча уряд передбачає програми підвищення кваліфікації для педагогічних працівників, вони все ще недостатні для того, щоб усі вчителі могли ефективно використовувати цифрові інструменти та методи. Проблеми, пов'язані з підготовкою кадрів, потребують детального правового регулювання та підтримки у вигляді програм навчання та сертифікацій.

4. Порушення прав учасників освітнього процесу

Дистанційне навчання супроводжується певними ризиками порушення прав учнів та студентів. Одним із таких ризиків є порушення права на конфіденційність та захист персональних даних. У процесі онлайн-навчання використовується велика кількість персональних даних учнів та викладачів, що ставить під загрозу їх безпеку

в разі недостатнього захисту інформаційних систем. Законодавчо не всі аспекти захисту персональних даних у сфері освіти чітко прописані, що створює правову прогалину і потребує вдосконалення норм щодо обробки та захисту даних учасників навчання.

Додатково, в умовах дистанційного навчання важливо гарантувати рівність можливостей для студентів з різними потребами, зокрема для осіб з інвалідністю. На жаль, відсутність чітких правових норм щодо забезпечення доступності освітніх платформ для таких категорій студентів є ще однією проблемою, яку необхідно вирішувати.

5. Проблеми організації моніторингу та контролю якості дистанційного навчання

Іншим значущим викликом є відсутність ефективних механізмів моніторингу та контролю якості дистанційного навчання. В умовах пандемії COVID-19 в Україні були запроваджені екстрені заходи для переведення навчання в онлайн, але при цьому значною мірою не було розроблено чітких стандартів контролю якості освітнього процесу в цій формі. Це призводить до того, що деякі заклади освіти можуть не виконувати вимог щодо забезпечення якісного навчання в дистанційному форматі. Крім того, недостатнє врегулювання питання оцінки результатів дистанційного навчання створює правову невизначеність щодо визнання дипломів і сертифікатів, отриманих в дистанційній формі, зокрема в межах міжнародного освітнього простору.[17]

6. Юридична відповідальність за порушення в сфері дистанційної освіти

Ще одним важливим аспектом є питання юридичної відповідальності за порушення в сфері дистанційної освіти. На сьогодні не існує чіткої системи правових наслідків для навчальних закладів або осіб, відповідальних за порушення норм, пов'язаних із дистанційним навчанням. Це стосується як порушень у сфері

безпеки інформації та захисту персональних даних, так і недотримання стандартів щодо організації процесу навчання. Потреба в законодавчих змінах для встановлення чітких механізмів відповідальності є нагальною, особливо з огляду на збільшення обсягу онлайн-освіти в Україні.

Таким чином, правове регулювання дистанційної освіти в Україні стикається з цілим рядом викликів та проблем. Невизначеність правового статусу дистанційного навчання, нерівність доступу до технологій, недостатній рівень підготовки педагогів, порушення прав учасників освітнього процесу та відсутність ефективних механізмів контролю якості — всі ці проблеми потребують детального розгляду та розробки відповідних правових норм.[16] Уряду та законодавчим органам необхідно вжити заходів для удосконалення правового поля дистанційної освіти в Україні, що сприятиме забезпеченню рівного доступу до якісної освіти для всіх учасників навчального процесу.

3.2. Аналіз практики впровадження дистанційного навчання під час воєнного стану та пандемії COVID-19

Дистанційне навчання стало невід'ємною частиною освітнього процесу в Україні в умовах надзвичайних ситуацій, таких як пандемія COVID-19 та воєнний стан. Ці події стали серйозним випробуванням для освітньої системи, змусивши її швидко адаптуватися до нових реалій та знайти способи забезпечення безперервного навчання в умовах криз. Аналіз практики впровадження дистанційної освіти в Україні в цей період дозволяє виявити не лише проблеми, а й позитивні досягнення, а також вказує на напрямки для подальшого вдосконалення правового регулювання в сфері дистанційного навчання.

1. Швидка адаптація освітніх установ до нових умов

Однією з найбільших проблем, з якими стикнулися навчальні заклади під час пандемії COVID-19, була необхідність швидкої адаптації до онлайн-формату. У

березні 2020 року, коли уряд запровадив жорсткий карантин, навчальні заклади України, на жаль, не були готові до такого масового переходу на дистанційну форму навчання. Більшість навчальних закладів, особливо в сільській місцевості, не мали достатнього технічного оснащення, а вчителі не були підготовлені до використання онлайн-платформ.

Однак незважаючи на ці проблеми, заклади освіти змогли швидко пристосуватися до нових умов. Зокрема, завдяки використанню платформ для відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams) та інших онлайн-ресурсів, навчальний процес вдалося продовжити, хоча й з певними труднощами. Паралельно з цим, уряд активно працював над розробкою рекомендацій і нормативних актів, що регулюють дистанційне навчання, що дозволило значно покращити правове забезпечення цієї форми освіти.[15]

2. Вплив пандемії на доступність освіти

Зважаючи на те, що пандемія COVID-19 значно вплинула на соціально-економічну ситуацію в країні, доступ до дистанційного навчання став важливим питанням. Одним з головних викликів стало забезпечення рівного доступу до освітніх ресурсів. В умовах карантину багато учнів, особливо з малозабезпечених сімей та тих, хто проживає в сільській місцевості, не мали доступу до сучасних технічних засобів або стабільного інтернет-зв'язку. Ця проблема вимагала термінових рішень, зокрема з боку органів місцевого самоврядування, які розробляли програми підтримки для дітей з обмеженими можливостями доступу до технологій, такі як надання безкоштовних ноутбуків чи організація безкоштовного доступу до інтернету в публічних місцях.

Законодавство України під час пандемії передбачало також механізми підтримки таких учнів, зокрема через надання електронних підручників, ліцензійних програм для навчальних закладів та підтримку вчителів у використанні

цифрових інструментів. Проте, ці заходи не могли повністю компенсувати всі труднощі, які виникли через нерівний доступ до інтернету в різних регіонах.

3. Використання новітніх технологій

Завдяки пандемії, використання новітніх технологій у сфері освіти значно посилилося. Впровадження платформ для управління навчанням (LMS), таких як Moodle або Google Classroom, дозволило педагогам організовувати навчальний процес, контролювати виконання завдань та взаємодіяти з учнями. Ці інструменти стали важливими не лише для онлайн-занять, а й для інтерактивного навчання та оцінювання знань.

У свою чергу, такі технології, як штучний інтелект і аналітика великих даних, почали активно використовуватися для персоналізації навчання. Це дозволяє створювати індивідуальні траєкторії навчання для кожного учня, враховуючи його особливості та потреби. Однак, попри значний прогрес у цій сфері, залишаються питання щодо регулювання використання таких технологій, зокрема в частині захисту персональних даних учнів.

4. Впровадження дистанційного навчання під час воєнного стану

Після введення воєнного стану в Україні в 2022 році, дистанційне навчання стало основною формою освіти для більшості учнів та студентів. Через складну безпекову ситуацію багато навчальних закладів були вимушені перейти на онлайн-формат, щоб не порушувати навчальний процес, зберігаючи при цьому безпеку учасників. Як і під час пандемії, цей перехід був непростим, але, на відміну від COVID-19, війна поставила додаткові складнощі, пов'язані з фізичною загрозою, бомбардуваннями та відсутністю стабільного електропостачання в деяких регіонах.

Попри ці труднощі, освітні установи, зокрема в Києві та інших великих містах, швидко адаптувалися до нових умов, використовуючи різні онлайн-ресурси

та платформ для навчання, що дозволило не тільки зберегти освітній процес, а й продовжити підготовку студентів до нових умов життя після війни.

5. Правова підтримка та виклики

В умовах пандемії та воєнного стану уряд активно розробляв нормативно-правові акти, які б регулювали дистанційне навчання, однак на практиці правове забезпечення не завжди відповідало викликам реального часу. Законодавчі акти, прийняті в цей період, часто мали нетривалий термін дії або були недостатньо детально прописані, що створювало певні труднощі для закладів освіти у їх застосуванні.

Крім того, в умовах воєнного стану зберігається проблема регулювання захисту персональних даних, безпеки онлайн-освіти та визнання результатів навчання, отриманих під час війни. Ці питання потребують термінового врегулювання на рівні законодавства, щоб забезпечити стабільність освітнього процесу і захист прав учасників.[15]

Аналіз практики впровадження дистанційного навчання під час пандемії COVID-19 та воєнного стану показує, що хоча ця форма освіти дала можливість продовжити навчальний процес в умовах криз, існує низка проблем, які потребують вирішення. Важливими є питання доступу до технологій, підготовки педагогічних працівників, забезпечення безпеки онлайн-освіти та правової підтримки. Тому, для удосконалення правового забезпечення дистанційного навчання в Україні необхідно вдосконалити нормативно-правові акти, створити чіткі механізми підтримки закладів освіти та учнів і забезпечити надійний захист персональних даних.

3.3. Пропозиції щодо удосконалення адміністративно-правових механізмів у сфері дистанційної освіти

Попри успіхи, досягнуті в умовах пандемії COVID-19 та воєнного стану, система дистанційного навчання в Україні стикається з низкою проблем, що вимагають вдосконалення адміністративно-правових механізмів. Враховуючи швидкий розвиток технологій, зростання потреби в гнучких формах навчання та нові виклики, пов'язані з безпекою та доступом до освіти, необхідно приймати комплексні заходи для вдосконалення правового регулювання цієї сфери.[14] Ось кілька важливих напрямків удосконалення:

1. Розробка чітких нормативно-правових актів для дистанційного навчання

Одним із основних напрямків вдосконалення є прийняття чітких, детально розроблених нормативно-правових актів, що регулюють різні аспекти дистанційної освіти. На даний момент існує низка законодавчих ініціатив, проте багато з них не мають чітких і універсальних стандартів для організації навчального процесу на всіх рівнях освіти.[14]

Необхідно запровадити окремий закон або підзаконні акти, які б визначали:

- чіткі критерії для навчальних платформ і технологій, що використовуються в дистанційному навчанні;
- стандарти навчального контенту та педагогічної діяльності в умовах онлайн-освіти;
- вимоги до акредитації онлайн-курсів і програм, що дозволяють видавати сертифікати або дипломи;
- правові механізми визнання результатів дистанційної освіти на національному рівні.

Ці документи повинні забезпечити злагоджену роботу органів державної влади, органів місцевого самоврядування та закладів освіти в організації і реалізації дистанційного навчання.

2. Забезпечення доступності та рівних можливостей для всіх учасників навчального процесу

Важливою проблемою в дистанційному навчанні є доступність освітніх технологій для всіх учнів, особливо для дітей з малозабезпечених сімей або з обмеженим доступом до інтернету. Адміністративно-правове забезпечення має включати механізми, які б дозволили забезпечити рівний доступ до дистанційної освіти незалежно від соціально-економічного статусу учнів.

Одним із рішень може бути створення державної програми з надання безкоштовного доступу до технічних засобів і інтернет-зв'язку для учнів, які не мають необхідних ресурсів для участі в онлайн-освіті. Також важливим є забезпечення на місцях точок доступу до безкоштовного інтернету, зокрема в публічних бібліотеках, місцевих культурних центрах та інших громадських закладах.

3. Розвиток цифрових навичок у педагогічних працівників

Не менш важливим аспектом є підготовка педагогічних працівників до роботи в умовах дистанційного навчання. Правове регулювання повинно включати програми професійного розвитку для вчителів, орієнтовані на підвищення їхніх цифрових компетенцій. Це дозволить викладачам ефективно використовувати сучасні онлайн-інструменти для проведення занять, створення навчальних матеріалів, комунікації з учнями і батьками, а також для оцінювання знань.

Одним з можливих кроків є запровадження обов'язкових курсів з цифрової грамотності для всіх педагогів на державному рівні, а також створення на базі вищих навчальних закладів та інших освітніх установ центрів підвищення

кваліфікації для вчителів, які б навчали їх використовувати цифрові інструменти у викладанні.

4. Удосконалення механізмів захисту персональних даних

Захист персональних даних є важливим аспектом, який потребує серйозної уваги при впровадженні дистанційного навчання. Для забезпечення безпеки учнів і викладачів необхідно розробити більш детальні нормативні акти, що регулюють обробку та захист особистих даних в умовах дистанційної освіти.

Зокрема, потрібно встановити вимоги щодо:

- безпеки онлайн-платформ, на яких зберігаються персональні дані учасників навчального процесу;
- правил доступу до персональних даних вчителів та учнів;
- відповідальності за порушення правил обробки персональних даних.

Ці норми мають бути інтегровані в законодавчі акти, що регулюють як онлайн-освіту, так і загальний захист персональних даних у цифровому середовищі.

5. Підвищення рівня співпраці між державними та місцевими органами

Ефективне адміністрування дистанційної освіти потребує тісної співпраці між органами державної влади та органами місцевого самоврядування. Місцеві органи повинні брати участь у моніторингу якості та доступності онлайн-освіти, допомагати в забезпеченні ресурсами навчальні заклади, а також організовувати підтримку учнів і педагогів у своїх громадах.

Пропонується створити платформу для координації діяльності місцевих органів влади та освітніх установ, яка б дозволяла оперативно вирішувати питання

щодо ресурсного забезпечення, технологічної підтримки та організації навчального процесу в умовах дистанційного навчання.

Удосконалення адміністративно-правових механізмів у сфері дистанційної освіти є необхідною умовою для забезпечення її доступності та якості. Розробка чітких нормативно-правових актів, удосконалення підготовки педагогічних кадрів, захист персональних даних, а також забезпечення рівного доступу до навчальних ресурсів є ключовими аспектами, які потребують уваги. Впровадження цих заходів дозволить створити сприятливі умови для розвитку дистанційної освіти в Україні та підвищити її ефективність.

ВИСНОВКИ

У ході проведеного дослідження встановлено, що дистанційне навчання є невід’ємною частиною сучасної освітньої системи України, а його ефективне функціонування значною мірою залежить від належного адміністративно-правового забезпечення. Особливо актуальною ця тема стала в умовах пандемії COVID-19 та повномасштабної війни, які продемонстрували важливість гнучких і чітких правових механізмів для забезпечення безперервності освітнього процесу.

Дистанційна форма навчання має чимало переваг — зокрема доступність, мобільність і можливість індивідуалізації. Проте її реалізація потребує злагодженої роботи держави, освітніх закладів та місцевих органів влади. Було виявлено, що, попри наявну нормативну базу, окремі аспекти залишаються неврегульованими або не відповідають сучасним умовам. Це стосується доступу до технічних засобів, якості інтернету, підготовки педагогів до онлайн-викладання та контролю знань у дистанційному форматі.

Потребує вдосконалення і розподіл повноважень між суб’єктами адміністративно-правового регулювання. Взаємодія між органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням і закладами освіти має базуватись на відкритості, співпраці й відповідальності. Це створює умови для ефективного управління освітою навіть у складних умовах.

Отже, адміністративно-правове забезпечення дистанційного навчання потребує подальших змін. Необхідне оновлення нормативної бази та впровадження сучасних управлінських підходів у цифровому середовищі. Лише за умов системності та гнучкості законодавства можна досягти справжньої ефективності й доступності дистанційної освіти для всіх учасників освітнього процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. **Закон України «Про освіту»** від 05.09.2017 № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради України. — 2017. — № 38–39.
2. **Закон України «Про повну загальну середню освіту»** від 16.01.2020 № 463-IX // Відомості Верховної Ради України. — 2020. — № 6.
3. **Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800** «Про затвердження Положення про дистанційне навчання» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-п>
4. **Лист МОН № 1/9-422 від 23.07.2020** «Щодо організації дистанційного навчання в закладах освіти у 2020/2021 н.р.» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://mon.gov.ua>
5. Биков В.Ю. **Моделі організаційних систем відкритої освіти: монографія.** — К.: Атіка, 2009. — 364 с.
6. Пінчук І.П. **Дистанційне навчання як форма реалізації права на освіту в умовах цифровізації** // Освіта та суспільство. — 2021. — № 1(12). — С. 47–53.
7. Дем'яненко І.Я. **Становлення системи дистанційної освіти в Україні: ретроспективний аналіз** // Історико-педагогічний альманах. — 2020. — № 3. — С. 79–84.
8. Стеценко С.Г. **Адміністративно-правовий механізм державного управління у сфері освіти в Україні** // Публічне право. — 2022. — № 2. — С. 93–98.
9. Гуменюк В.О. **Повноваження органів державної влади у забезпеченні дистанційної форми навчання** // Право України. — 2022. — № 5. — С. 112–118.

10. Фесенко Ю.В. **Участь органів місцевого самоврядування в організації дистанційного навчання: адміністративно-правовий аспект** // Адміністративне право і процес. — 2021. — № 4. — С. 67–73.

11. Кармазіна М.В. **Забезпечення рівного доступу до освіти: адміністративно-правові аспекти** // Наукові записки. — 2020. — № 2. — С. 33–38.

12. Кваша Т.М. **Проблеми нормативного регулювання дистанційної освіти в умовах сучасних викликів** // Юридичний вісник. — 2022. — № 3. — С. 104–109.

13. Єрмоленко А.Ю. **Дистанційне навчання під час пандемії: досвід, проблеми, перспективи** // Освітній дискурс. — 2021. — № 2. — С. 51–56.

14. Корнієнко І.В. **Удосконалення адміністративно-правового забезпечення дистанційної освіти: стратегічне бачення** // Вісник Національної академії правових наук України. — 2023. — № 1. — С. 99–105.

15. Гринюк Ю.С. **Перспективи реформування освітнього законодавства в контексті цифрової трансформації** // Наукові записки Інституту законодавства ВРУ. — 2022. — № 2. — С. 121–126.

16. Ніколаєнко С.М. **Роль цифрових технологій у розвитку освіти: виклики для правового регулювання** // Право і суспільство. — 2021. — № 4. — С. 83–87.

17. Плахотнік О.І. **Законодавче забезпечення цифрової трансформації освіти в Україні** // Держава і право. — 2021. — Вип. 91. — С. 141–145.

18. Павлюк К.Ю. **Суб'єкти освітнього процесу в умовах дистанційного навчання: правові позиції** // Форум права. — 2022. — № 3. — С. 58–63.

19. Литвиненко І.М. **Контроль якості дистанційної освіти: адміністративно-правовий підхід** // Юридичний журнал. — 2021. — № 6. — С. 76–80.

20. Козлов В.А. Адміністративно-правове регулювання цифрової освіти в країнах ЄС: порівняльний аналіз // Порівняльно-аналітичне право. — 2023. — № 5. — С. 50–54.